

Istraživački tim 11: Živeti zajedno ili međusobno se mrzeti?

Marina Blagojević, vođa tima

Dejvid Brus Mek Donald, vođa tima i urednik

- Ovaj izveštaj istražuje načine dobijanja uravnoteženog ili barem boljeg razumevanja devedesetih godina i prethodnog vremena. Oспорavamo teze o neizbežnosti nestanka Jugoslavije usredsređujući se na „pozitivna“ iskustva življenja u multietničkom društvu pre 1987. godine.
- Primeri „pozitivno istorijskih“ predanja saradnje i tolerancije koja se dešavala nasuprot etničkih i verskih podela, naglašava svakodnevnicu građana i zajedničko iskustvo teškoća, bespomoćnosti i osećanja žrtve tokom ratova za nasleđe iz devedesetih. Pozitivna istorija naglašava brojne inicijative, delatnosti i organizacije koje su promovisale mir: autonomne ženske grupe, mirovne i anti ratne grupe, zaštitnici ljudskih prava i istaknuti intelektualci.
- Propitujemo neuspeh jugoslovenskih institucija, od medija da izveštavaju uravnoteženo o ratu, do ulege glavnih crkava i obrazovnog sistema. U Srbiji i Hrvatskoj sredstva informisanja postala su aktivni učesnici u jačanju nacionalističkog nasilja. Posle ratova, nijedna država se nije u potpunosti pozabavila istorijatom zločina iz devedesetih godina. Tek poneka medijska kuća se osećala dužnom da istraži obim nacionalne krivice.
- Uloge verskih zajednica ostale su problematične. Pitanja istine i pomirenja nisu često razmatrana. Religiozne zajednice, uglavnom, poriču sopstvenu odgovornost za zločinjenje tokom nedavnih ratova, ili se međusobno optužuju za doprinošenje ratnim naporima.
- Obrazovanje je presudno važno za stvaranje toleratnijeg i saradnji sklonog društva. Moguće ga je i iskoristiti da se jačaju uvrežena mišljenja, nepodnošljivost i nasilni etnički šovinizam. Potoje pozitivni i negativni primeri iz jugoslovenskog regiona, a potrebno je učiniti značajan napor u reviziji udžbenika i nastavnih planova da bi se premostile etničke i kulturalne podele koje su pogoršane ratovima.
- Istina i pomirenje mogu biti osnažene delovanjem javnih komisija, kao i zajedničkim delovanjem vlada, crkava, nevladinog sektora u suočavanju sa zločinima iz devedesetih godina, sa ciljem jačanja sećanja, pravde i ozdravljenja. Ovakve komisije, održive na dugi rok nisu ni stvorene u Srbiji i Bosni i Hercegovini, pa nisu ni razmatrana ozbiljna kršenja ljudskih prava tokom raspada Jugoslavije.
- Žaljenje (rad tuge) je neophodna reakcija na gubitak i promene. Ukoliko se omogućiti žalost, sledeća pokoljenja stvaraju novu sliku događaja, jačajući samopouzdanje grupe, uz budućnost u koju se ne unosi opterećenje iz prošlosti.

Osim razgovora o prošlosti, društva mogu proživljavati prošlost gradeći spomenike ili muzeje, stvaranjem dana sećanja, uz upotrebu muzike, pozorišta, književnosti ili filma.

- Kao zaključke koje dajemo na osnovi ovog izveštaja, naglašavamo da se pozitivne promene posle tako nasilnih sukoba dešavaju veoma usporeno.